

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ
UNDERSVINGS- OCH KULTURMINISTERIET

Etäopetus esi- ja perusopetuksessa: kokemuksia saamenkielten opetuksesta

Kuntien digiviikko. Webinaari perjantaina 9.6.2023
Neuvotteleva virkamies Minna Polvinen

Lähtökohtia perusopetuksen kehittämiseen: lapsen oikeus lähiopetukseen

- Perusopetuslain (628/1998) 2 §:n mukaan esi- ja perusopetuksella on vahva kasvatuksellinen ja yhteisöllinen tavoite.
- Lähiopetus tosiasiallisesti toteuttaa oppilaan subjektiivista perusoikeutta saada perusopetusta. Oppivelvollisuusikäisten perusopetuksessa lähiopetuksen vaatimus korostuu.
- Lähiopetus mahdollistaa turvallisen oppimisympäristön tarjoamisen lisäksi oppilaan varhaisen tuen tarpeiden havaitsemisen, riittävän ja oikea-aikaisen tuen tarjoamisen sekä opiskeluhuollon kokonaisuuden (yhteisöllisen ja yksilöllisen opiskeluhuollon) toteutumisen. Lähiopetuksessa oppilaiden opetuksen ja oppimisympäristön turvallisuus sekä kouluateriat voidaan taata. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamista sekä ryhmäytymistä voidaan parhaiten tukea oppilaan ollessa lähiopetuksessa.
- Opetuksen järjestäjä ei voimassa olevan perusopetuslain puitteissa voi päättää esi- tai perusopetuksen siirtymisestä kokonaan etäopetukseen, vaikka opetuksen järjestäjä tai huoltaja sitä haluaisivat (HE 86/1997 vp, 58).

Säädös- ja normipohja

- Lähiopetuksessa voidaan *hyödyntää etäyhteyksiä* esimerkiksi videon tai tietokoneen välityksellä, kunhan lähiopetuksen kriteerit täyttyvät. (ks. seuraava dia)
- Perusopetuslain 18 §:n 3 kohdan mukaisesti oppilaan opetus voidaan järjestää erityisin opetusjärjestelyin, jos se on perusteltua oppilaan terveydentilaan liittyvistä syistä. Opetus voidaan tällöin antaa poikkeuksellisesti esimerkiksi *etäopetuksena*, jolloin oppilas voi turvallisesti opiskella kotoa käsin.
 - Opetuksen järjestäminen etäyhteyksiä hyödyntäen yksittäiselle oppilaalle ns. normaalissa lainsäädäntötilanteessa tulee kuitenkin olla viimesijainen keino järjestää opetusta.

Etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen toteuttamisesta

- Opetuksen järjestäjän on myös etäyhteyksiä hyödyntävässä opetuksessa huolehdittava, että oppilas saa opetussuunnitelman mukaista opetusta, ja oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.
- Oppilaan valvonta ja turvallisuus opetuksen aikana tulee olla järjestetty lainmukaisesti.
- Etäyhteyksiä hyödyntävässä opetuksessa noudatetaan koulujen työaikoja sekä perusopetusasetuksen (852/1998) mukaista työaikaa.
- Opetusta voidaan järjestää etäyhteyksiä hyödyntäen esimerkiksi siten, että opetusta annetaan koulupäivän aikana koulussa tai muussa opetuksen järjestämispaikassa videoyhteyden avulla toisesta koulusta tai opetusryhmästä.

Kuka on kelpoinen opettamaan?

- Etäyhteyksiä hyödyntävässä opetuksessa opettajien ja muun henkilöstön kelpoisuuksiin pätevät samat säännökset kuin muussakin opetuksessa.
- Kelpoisuuksista säädetään opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetussa asetuksessa (986/1998, *kelpoisuusasetus*). Kelpoisuudesta mm.
 - **luokanopettajaksi** säädetään kelpoisuusasetuksen 4 §:ssä,
 - **aineenopettajaksi** 5–5 a §:ssä,
 - **erityisopettajaksi** (ns. laaja-alainen erityisopettaja ja erityisluokanopettaja) 8 §:ssä.
- Opettajien kielitaitovaatimuksista säädetään kelpoisuusasetuksen 9 §:ssä.
- Koulutilan toiminnan on täytettävä lähiopetuksen kriteerit.

Poikkeukselliset olosuhteet/lainsäädäntö

- Covid-19-tartuntatautilanteen vuoksi tehtiin väliaikaista lainsäädäntöä poikkeuksellisista opetusjärjestelyistä ja etäopetuksesta.
 - Lait 521–522/2020 olivat voimassa 1.8.2020–31.12.2020.
 - Lait 1191–1192/2020 olivat voimassa 1.1. –31.7.2021.
 - Lait 687–688/2021 olivat voimassa 1.8.2021–31.7.2022.
 - Poikkeuksellisiin opetusjärjestelyihin siirtymistä koskeva päätös voitiin tehdä enintään yhden kuukauden ajaksi kerrallaan, **mikäli paikallinen koronaepidemiatilanne sitä edellytti.**
- Väliaikainen lainsäädäntö ei ole enää voimassa.

Lähtökohtia saamen kielen etäyhteyksiä hyödyntävän opetuksen pilottihankkeeseen

- Saamelaiset ovat Euroopan unionin alueen ainoa alkuperäiskansa.
- Enemmistö saamelaislapsista asuu kotiseutualueen ulkopuolella.
- Hanke on Utsjoen kunnan hallinnoima, Saamelaiskäräjien koordinoima ja opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama.
- Hankkeen tärkeimpänä tavoitteena on saada saamen kielten opetus turvattua saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella.
- Etäopetuspilotissa saamen kielten (pohjoissaame, inarinsaame, koltansaame) opetusta annetaan **kaksi vuosiviikkotuntia perusopetusta ja lukiokoulutusta täydentävänä opetuksena.**

Saamen kielen etäopetuspilottia on arvioitu

- Karvi arvioi käynnissä olevan pilottihankkeen toimintamallin ja opetusjärjestelyiden onnistumista opetusta vastaanottavien koulujen, oppilaiden, heidän huoltajiensa ja opetuksen järjestäjien kannalta.
- Raportissa kolme pääteemaa:
 - Osallistuvien määrän kehitys ja etäopetukseen osallistumista edistävät tai estävät tekijät
 - Etäopetuspilottin pedagogisten tavoitteiden toteutuminen
 - Rahoitusmallin toimivuus.

Poimintoja saamen kielen etäopetuspilotin arvioinnin tuloksista

- Opetukseen hakeutuminen on useimmiten huoltajan ja oppilaan oman aktiivisuuden varassa. Koulukohtainen oppilasmäärä on pieni, joka tarkoittaa haasteita tuntien sijoittamiselle lukujärjestykseen ja ohjaajien resursointiin.
- Oppilaiden osaamiserot ja ryhmittelyn haasteet. Oppilasarviointi kehittämiskohteena.
- Rahoitusmallin toimivuus on herättänyt jo alusta lähtien paljon kysymyksiä.
- **Myönteisinä asioina havaittiin mm. se, että tietoisuus saamen kielistä, saamelaisuudesta sekä maamme alkuperäiskansasta on tullut näkyvämmäksi kouluissa.**
- Oppilaat myös pitävät saamen tunneista ja kokevat tarvitsevansa saamen kieltä elämässään.
- Arviointitulosten pohjalta on laadittu kehittämissuosituksia:
 - Opettajien työsuhteiden vakinaistamisen ja saamen kielen statuksen selkiyttäminen valtakunnallisessa opetussuunnitelmassa.
 - Saamen kielten etäopetukseen erillistä lisärahoitusta, saamen kielille oma opetussuunnitelma, jossa saamen kielten ja saamelaiskulttuurin erityisluonne tulee huomioiduksi, sekä myös se, että tulisi selkiyttää eri toimijoiden vastuita, linjata ohjaajan rooli ja resursointi sekä selkiyttää etäopetuspilotin rahoitusmallia.

OKM virkakunnan pohdintaa etäopetuksen kehittämisen jatkosta

- Varmistetaan jatkossakin perusopetuksen kasvatuksellinen ja yhteisöllinen tehtävä ja oppilaan oikeudet kouluyhteisöön.
- Huomioidaan saamelaisten etäopetusta koskevan pilotin erityispiirteet ja –haasteet jatkokehittämisessä: **pilotissa järjestettävä opetus on ollut sekä oppilaille että opetuksen järjestäjille vapaaehtoista täydentävää opetusta.**
- Ollaan tarkkana, ettei etäopetuksesta muodostu tosiasiallisesti säästökeino.
- Kehitetään jatkossakin perusopetusta kokonaisuutena, ensisijaisena tavoitteena sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen.

Kiitos!

www.okm.fi

Minna.Polvinen@gov.fi

Marjaana.Larpa@gov.fi (juridiset kysymykset)